

Bubeníková, Miluša

S Radko Pytlíkem o Fjodoru M. Dostojevském

Opera Slavica. 2011, vol. 21, iss. 1, pp. 45-47

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117651>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

* ZPRÁVY — KRONIKA *

S Radko Pytlíkem o Fjodoru M. Dostojevském

23. listopadu 2010 se v Praze ve starobylém Klementinu, sídle Národní knihovny ČR, sešli zájemci o ruskou literaturu. Společnost Dostojevského v Praze, Slovanská knihovna NK ČR a Katedra rusistiky a lingvodidaktiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy zde společnými silami uspořádaly setkání s literárním vědcem Radko Pytlíkem nad jeho knihou „F. M. Dostojevskij – život a dílo“. Monografii vydalo v roce 2008 nakladatelství Emporium.

Setkání zahájila a přítomné jménem organizátorů přivítala Miluša Bubeníková. S úvodním slovem vystoupil Jiří Honzík, který připomněl nejvýznamnější práce nestorů českých bádání o F. M. Dostojevském – Františka Kautmana a Radegasta Parolka, jimž vysoký věk a především zdravotní stav zabránil v účasti na setkání. J. Honzík na úvod zmínil monografie F. Kautmana „Boje o Dostojevského“ (1966), „F. X. Šalda a F. M. Dostojevskij“ (1968) a „F. M. Dostojevskij – věčný problém člověka“ (1992 a 2004), monografií R. Parolka „F. M. Dostojevskij“ (1964) a jeho autorský podíl na rozsáhlé publikaci „Ruská klasická literatura“ (1977), monografii Radky Hříbkové „Umělecko-filozofická koncepce dětství v tvorbě F. M. Dostojevského“ (1998) a sborník „Dostojevskij dnes“ (2007) s příspěvkem ze semináře Společnosti Dostojevského, pořádaného v listopadu 2006. J. Honzík poté v obrácené chronologii, od posledních prací k nejstarším, nabídl přítomným výčet nejvýznamnějších českých příspěvků k bádání o Dostojevském včetně krátkých komentářů a hodnocení jejich přínosu. Z posledního období uvedl práce Vladimíra Svatoně (studie ze sborníku „Román v souvislostech času“, zabývající se topoi a otázkou grotesknosti v dílech Dostojevského), Ladislava Zadražila („Legenda o velikém hříšníkovi“ a četné doslovy) a Růženy Grebeníčkové (srovnávací studie o Dostojevského „Dvojníkov“ a Gogolově „Nosu“), z meziválečného období vyzdvihl zásadní význam a vliv Tomáše Garriqua Masaryka (a genezi jeho vztahu k Dostojevskému od konce 90. let 19. století po léta, kdy psal „Rusko a Evropa“) a F. X. Šaldy, zejména jeho práci z počátku 30. let „Dílo Dostojevského a jeho položení evropské“. Připomněl rovněž jednotlivé, ale významné příspěvky Otokara Fischera (studie v knize „Duše a slovo“), Bohumila Mathesia (doslov k románu „Běsi“), Jiřího Horáka („Masaryk a Dostojevskij“), Alfréda Béma („Tajemství osobnosti Dostojevského“ a sborníky „O Dostojevském“), vydání sebraných spisů Dostojevského (předválečné a poválečné) i rozhlasový projev Ferdinanda Peroutky z počátku 50. let, věnovaný Dostojevskému – buřiči.

Část svého vystoupení věnovanou knize Radka Pytlíka uvedl J. Honzík úvahou o tradičně dvojím typu vnímání osobnosti Dostojevského, který buď je hodnocen jako filozof,

myslitel a prorok nebo jako velký spisovatel psychoanalytického zaměření, přičemž dnešní badatelé směřují ve vnímání odkazu Dostojevského k rozumnému, věcnému kompromisu. Příkladem takového kompromisu je i Pytlíkova monografie o Dostojevském, v níž autor plodně využívá Dostojevského korespondenci, přilíší se nezabývá „Deníkem spisovatele“ a pokud ano, tak jen jako pomůckou k interpretaci, a úspěšně se vyhýbá spisovatelově třínácté komnatě. Připomeneme-li si Svatoňovy práce o grotesknosti u Dostojevského a srovnávací studie Karla Kosíka o vztahu tvorby Jaroslava Haška a Franze Kafky, potom tolik nepřekvapí, že badatel, známý svým celoživotním zaujetím osudem a literárním odkazem J. Haška, obrátil svoji pozornost k osobnosti ruského spisovatele. K objevným momentům Pytlíkovy knihy J. Honzík zařadil zvýraznění úlohy Appolinarie Suslovové v životě Dostojevského a za přínosný označil fakt, že kniha počítá se znalým čtenářem, jehož upozorňuje na mnoho zajímavých detailů a souvislostí. Naopak, mezi negativy knihy zmínil skutečnost, že v knize jsou některé, zejména rozsahem menší práce s prvky „irreálního fantastična“, jako „Něžná“, „Bobek“ a „Sen směšného člověka“, zcela opomenuty a chybí zde rovněž ohlas Dostojevského tvorby v české literatuře (nejvýrazněji např. v románech F. X. Šaldy „Loutky i dělníci boží“ nebo Boženy Benešové „Člověk“). J. Honzík by rovněž očekával větší důraz na interpretaci Velkého inkvizitora. S ohledem na všechny tyto závěry navrhl J. Honzík nové vydání Pytlíkovy knihy o Dostojevském, rozšířené o navrhované analýzy a interpretace a v lepším technickém zpracování.

R. Pytlík se v následném vystoupení rozhovořil o své cestě k Dostojevskému, na niž se vydal před více než třiceti lety, ovlivněn mj. skepsí Jana Mukařovského a svým vlastním hledáním určitých záhadných povah v Podkrkonoší v souvislosti s románem Antala Staška „Blouznivci našich hor“. Pytlíkova cesta k Dostojevskému vedla přes pojmenování některých psychologicko-uměleckých problémů a nejrůznějších rovin, z nichž je možné spisovatelovo dílo interpretovat. Nejdůležitějšími prameny, o něž se Pytlík při poznávání Dostojevského opíral, byly práce T. G. Masaryka, F. X. Šaldy, Alfréda Béma a Bohumila Mathesia a také vliv spisovatele Bohumila Hrabala, s nímž po dobu třiceti let vedl mj. debaty o Haškovi, Kafce a Dostojevském, o otázkách vzdělanosti a problematice zvěňů, kteří navzdory ztrátě svých lidských práv zůstávali lidmi. První náčrt knihy o Dostojevském byl hotový před třiceti lety. Období bezprostředně po listopadu 1989 („doba přítí““) však nebylo příznivě nakloněno vydávání ruských autorů a interpretací jejich tvorby. K myšlence na vydání knihy o Dostojevském bylo možné se vrátit na přelomu tisíciletí, kdy také nastal klid na soustředěné čtení románu „Bratři Karamazovi“. V období závěrečných prací na knize Pytlíka inspirovaly rozhovory s holešovickým „sousedem“ profesorem Jiřím Fraňkem, který ve stejné době pracoval na vydání 3. a 4. dílu Masarykovy práce „Rusko a Evropa“. J. Fraňek se, žel, vydání Pytlíkovy knihy nedožil. V závěru svého vystoupení R. Pytlík zdůraznil, že základní kompozice jeho knihy vznikala pod dojmem poslechu hudby Leoše Janáčka inspirované tvorbou F. M. Dostojevského, zejména jeho opery „Z mrtvého domu“. Při psaní knihy se Pytlík snažil „zachytit úhelné motivy Dostojevského tvorby“, „pojmenovat spíš otázky než odpovědi“ a měl též postranní úmysl upozornit na ruskou kulturu, literaturu, přírodní a architektonické bohatství. Při psaní ho inspiroval „fenomén mokrého sněhu“ i znalost ruských krčem „v podzemí“.

Po vystoupeních J. Honzika a R. Pytlíka následovala diskuze, v níž přítomní oceňovali zejména „čtivost“ Pytlíkovy knihy a její podnětnost pro další četbu Dostojevského. K. Chlupáčová mj. zdůraznila, že Pytlíkova kniha jí inspirovala k návratu k „Deníku spisovatele“ a k hlubšímu zájmu o ruský venkov a ženského typu, za mimořádně zdařilého považuje,

jak se autorovi podařilo ukázat propojenost života a literatury. Zmínila také vztah V. Nabokova k Dostojevskému, který nazvala „zlou hrou“, neboť přestože Nabokov slovně Dostojevského odmítal, bez jeho odkazu by jako spisovatel nemohl existovat. A. Morávková připomněla práci D. Čyževského o „dvojnictví“, V. Krestovský hovořil o vývoji názorů M. Gorkého na Dostojevského, R. Hříbková zdůraznila autorovu schopnost empatie, která prohlubuje čtenářský zážitek, a spolu s H. Bartákovou se vyslovila pro využití Pytlíkova textu při vzdělávání studentů, M. Bubenikovou zaujala ukotvenost Pytlíkovy knihy v tradici českých interpretací Dostojevského, čehož výrazem se stala mj. série kreseb Vlastislava Hofmana z r. 1916, která Pytlíkovu knihu výtvarně doprovází.

V závěru R. Pytlík všem přítomným poděkoval za zájem o jeho knihu i za řadu podnětných názorů a poznámek. Zdůraznil, že odkaz F. M. Dostojevského je pro nás stálou výzvou k poznávání protikladnosti lidské duše.

Účastníci setkání odeslali blahopřejný dopis profesoru Radegastu Parolkovi k jeho prosincovým 90. narozeninám.

Miluša Bubeniková

Procházky veršem

Nepochybně existuje něco jako ženská poezie, jež je převážně pocitová a subtilní. Vše kolem nás poměruje citem a zjihlýmá očima. Takovýto charakter mají rovněž verše Romany Więczaszek. Piše poezii a k básnické tvorbě podněcuje druhé.

Je autorkou dvou básnických sbírek, první se jmenuje Kruh (Krag), druhá Procházky veršem (Spacery wierszem). V první knížce převažuje záznam světa, v druhé se k záznamu připojuje úvahový prvek. Druhá z těchto sbírek je opravdovější.

Verše Romany Więczaszek mají přímočarý charakter, většinou neoplývají básnickými obrazy, jsou prosty metafor. Básniřčin způsob vyjadřování je stejně prostý jako názvy jejich děl.

Romana se narodila v Głuszyci u Wałbrzychu, bydlí a všechna její činnost je však spjata s Brzegem. V tomto městě učila na základní škole, v současnosti spolupracuje s listem Gazeta Brzeska, v Brzegu také založila a vede Literární klub učitelů písničích poezii. Vedení tohoto klubu není žádnou formální záležitostí, neboť se pravidelně schází a také edičně představuje. Redakční zásluhou Romany Więczaszek vydal Literární klub almanach Szukam obrazów wśród niepokojów (Hledám obrazy uprostřed nepokojů), do něhož jeho členové uložili své poetické práce.

Jednoho sezení klubu jsem se zúčastnil a vedle prezentace básní a písní mne zaujala naučná procházka březskou přírodou, kterou prováděl básniřčin kolega. Dodatečně jsem si potom uvědomil, že i její Procházky veršem mají převážně přírodní charakter. Ať už jde o procházky dlouhé nebo krátké (což jsou jednotlivé oddíly sbírky), prochází se především přírodou. Nejednou, žel, přírodou ohrožovanou.

Z přírody si Romana také volí svoji základní básnickou představu, již je – břiza. V Procházkách veršem jsou sice pouze tři básně, v jejichž titulu se objevuje břiza, ale počínaje první z nich (Díky bříze – Dzięki brzozie) prochází obraz tohoto stromu všemi ostatními až do konce sbírky, celkem devíti básněmi. Ve své podstatě tvoří jakýsi minicyklus,